

УДК 364

В.К. Сідельнікова

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В статті досліджено стан та перспективи розвитку соціальної політики в Україні.

Ключові слова: соціальна політика, соціальне забезпечення, прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, мінімальна пенсія.

В статье исследованы состояние и перспективы развития социальной политики в Украине.

Ключевые слова: социальная политика, социальное обеспечение, прожиточный минимум, минимальная заработная плата, минимальная пенсия.

In the article the state and prospects of development of social policy in Ukraine are investigated.

Keywords: social policy, social maintenance, cost of living, minimum wage, minimum pension

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку України супроводжується появою гострих соціально-економічних проблем, які спричиняють серйозні зміни якості життя населення, що виявляється у скрутному економічному становищі населення країни, погіршенні фізичного здоров'я, скороченні середньої тривалості життя, збільшенні диференціації доходів різних груп населення, погіршенні соціальної захищеності, соціального забезпечення, зниженні реальної заробітної плати, середньої пенсії, розвитку небезпечної ситуації у галузях соціальної сфери тощо.

Відсутність системного підходу до формування державної соціальної політики, державних соціальних гарантій, сучасного інструментарію вибору пріоритетів соціальної політики та механізмів її реалізації призвела до фрагментарності вирішення нагальних соціальних проблем. Більшість заходів соціальної політики мають декларативний характер і у повному обсязі не реалізовано.

Аналіз актуальних досліджень. Питання побудови ефективної соціальної політики, соціального захисту, регулювання соціальної сфери

розглядаються в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: О. Амоші, Т. Аткінсона, Н. Борецької, М. Волгіна, В. Гейця, О. Грішної, Г. Еспінг-Андерсена, Т. Заславської, Т. Кір'ян, А. Колота, В. Куценко, Е. Лібанової, О. Макарової, Т. Маршалла, В. Новікова, О. Новікової, У. Садової, Дж. Стигліця, Р. Тітмуса, Є. Холостової, О. Яременка та інших.

Разом з тим, глибоке дослідження теоретичних питань соціальної діяльності не завжди дозволяє робити дієві рекомендації щодо ефективної реалізації соціальної політики в умовах безперервного розвитку економічної системи.

Метою статті є оцінка основних тенденцій і проблем реалізації державної соціальної політики в Україні

Виклад основного матеріалу. Соціально-економічна ситуація в Україні кардинально змінила життя населення, її погіршення призвело до поглиблення розшарування суспільства за рівнем доходу і, як результат, до диференціації життєвого рівня населення.

Сьогодні пріоритетними завданнями у сфері соціального захисту та соціального забезпечення є продовження реалізації соціальних ініціатив Президента України В. Януковича, підвищення ефективності управління бюджетними коштами для державної підтримки соціально вразливих верств населення, подальше реформування сфери надання соціальних послуг та соціального захисту.

Усього Міністерству соціальної політики України в держбюджеті на 2013 рік передбачено виділити 88,659 млрд. грн. Пенсійний фонд із цієї суми становить 83,233 млрд. грн. Це на 18,7 млрд. грн. (або на 29%) більше, ніж у 2012 році [1].

У бюджеті на 2013 рік передбачено вирішення ряду питань соціального характеру, для чого додаткові ресурси бюджету (проти показників 2012 року) спрямовуються насамперед на:

- запровадження нових розмірів мінімальної заробітної плати, підвищення

окладів працівникам бюджетних установ – 9,8 млрд. грн.;

- збільшення допомоги сім'ям з дітьми – 8,1 млрд. грн.;

- збільшення мінімальної заробітної плати і прожиткового рівня для працюючих осіб на 8,7%;

- збільшення на 26,2%, до 39 млрд. грн. субвенції на допомогу сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам.

Що стосується видатків у сфері пенсійного забезпечення, які були запроваджені у 2012 році, то їх враховано у повному обсязі, зокрема, на:

- перерахунок пенсій громадянам, які вийшли на пенсію до 2008 року – 22,2 млрд. грн.;

- підвищення доплати до пенсій для членів сімей померлих інвалідів війни – 0,3 млрд. грн.;

- підвищення доплати до пенсій для учасників війни – 0,7 млн. грн. [1].

Так, розміри державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми протягом року зростатимуть відповідно до зростання розмірів прожиткового мінімуму у 2013 році.

У порівнянні з розмірами, які діяли в 2012 році, розміри допомоги при народженні дитини в 2013 році планується збільшити на 8,7%.

Мінімальний розмір допомоги по вагітності та пологах незастрахованим особам у середньому в 2013 році прогнозується в сумі 1,254 тис. грн. проти 1,153 тис. грн. у 2012 році [2].

Максимальний розмір допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку в середньому за рік підвищується з 1,098 тис. грн. у 2012 році до 1,194 тис. грн. у 2013 році.

Розмір допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, в середньому за рік підвищується з 1,831 тис. грн. та з 2,282 тис. грн. в залежності від віку дитини у 2012 році до 1,989 тис. грн. та 2,539 тис. грн. у 2013 році [2].

Максимальний розмір допомоги на дітей одиницями матерям в середньому за рік підвищується з 458 грн. для дітей віком до 6 років, 570 грн. для дітей віком від 6 до 18 років, 549 грн. для дітей віком від 18 до 23 років, які навчаються, у 2012 році до 497 грн. для дітей віком до 6 років, 635 грн. для

дітей віком від 6 до 18 років, 597 грн. для дітей віком від 18 до 23 років, які навчаються, в 2013 році [2].

У Законі України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» мінімальну заробітну плату встановлено у розмірі: з 1 січня – 1147 грн., з 1 грудня – 1218 грн. (приріст середньорічного показника (1153 грн.) до попереднього року (1098 грн.) становитиме 5%) [1].

Тенденції зростання мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму за останні роки, наведені у таблиці 1 та таблиці 2.

Таблиця 1

Показники мінімальної заробітної плати у 2011 – 2013 рр., грн. [5]

2011 р.	
Період дії	Місячний розмір
1 січня - 31 березня	941,00
1 квітня - 30 вересня	960,00
1 жовтня - 30 листопада	985,00
1 грудня - 31 грудня	1004,00
2012 р.	
Період дії	Місячний розмір
1 січня - 31 березня	1073
1 квітня - 30 червня	1094
1 липня - 30 вересня	1102
1 жовтня - 30 листопада	1118
1 грудня - 31 грудня	1134
2013 р.	
Період дії	Місячний розмір
1 січня - 30 листопада	1147
1 грудня - 31 грудня	1218

У 2011 р. показники мінімальної заробітної плати збільшилися на 8,79%. Протягом 2012 року розмір мінімальної заробітної плати виріс ще на 11,92%. Згідно з бюджетом, впродовж 2013 року планується збільшення розміру мінімальної заробітної плати на 6,63 %.

Дані таблиці 2 показують щорічне збільшення рівня прожиткового мінімуму для окремих категорій населення. Встановлені законом розміри прожиткового мінімуму для працездатних осіб дорівнюють розмірам мінімальної зарплати. Державним бюджетом України на 2013 рік, на відміну від попередніх законів, прожитковий мінімум протягом року підвищуватиметься лише один раз (1 грудня); традиційно ж він коригувався також 1 квітня та 1 липня.

Таблиця 2

Показники прожиткового мінімуму у 2011 – 2013рр., грн. [3]

2011 р.					
Розмір прожиткового мінімуму	Період дії				
	1 січня – 31березня	1 квітня – 30 вересня	1 жовтня – 30 листопада	1 грудня – 31 грудня	
Розмір прожиткового мінімуму на одну людину	894	911	934	953	
дітям до 6 років	816	832	853	870	
дітям від 6 до 18 років	977	997	1022	1042	
працездатним особам	941	960	985	1004	
особам, що втратили працездатність	750	764	784	800	
2012 р.					
Розмір прожиткового мінімуму	Період дії				
	1 січня – 31березня	1 квітня – 30 червня	1 липня – 30вересня	1 жовтня – 30листопада	1 грудня – 31 грудня
Розмір прожиткового мінімуму на одну людину	1017	1037	1044	1060	1095
дітям до 6 років	893	911	917	930	961
дітям від 6 до 18 років	1112	1134	1144	1161	1197
працездатним особам	1073	1094	1102	1118	1134
особам, що втратили працездатність	822	838	844	856	884
2013 р.					
Розмір прожиткового мінімуму	Період дії				
	1 січня - 30 листопада	1 грудня - 31 грудня			
Розмір прожиткового мінімуму на одну людину	1108	1176			
дітям до 6 років	972	1032			
дітям від 6 до 18 років	1210	1286			
працездатним особам	1147	1218			
особам, що втратили працездатність	894	949			

Ще однією соціальною проблемою в Україні є бідність пенсіонерів. Так, 90% пенсій, що призначаються на загальних підставах (тобто недержавним службовцям, не працівникам суду або прокуратури, не військовим), нижче за реальний поріг бідності. Розміри пенсійних виплат за солідарною системою, збільшувалися з 2009 року, але з урахуванням темпів інфляції чи у порівнянні з курсом долара США чи Євро – реальний розмір пенсії зменшується, оскільки з 2010 року по 2011 українським пенсіонерам додали всього 122 гривні, тоді як річний індекс інфляції склав 30-35%, а за деякими групами товарів і більше.

Мінімальна пенсія на 2013 рік в Україні встановлюється Законом "Про Держбюджет України на 2013 рік" за поданням Кабінету Міністрів України (Міністерства фінансів) – і не може бути менш ніж прожитковий мінімум (див. таблицю 3).

Таблиця 3

Мінімальна пенсія на 2013 рік в Україні (за віком), по місяцям [4]

Періоди нарахування	з 01 січня по 30 листопада	з 01 по 31 грудня
Сума пенсії	894 грн.	949 грн.
Приріст	(+1,13%)	(+6,152%)

Отже, в Україні необхідним є реформування системи пенсійного забезпечення, яке має створити належні умови для підвищення рівня пенсій, раціонального перерозподілу функцій між державою, роботодавцями і працюючими щодо соціального захисту громадян похилого віку, а також залучити нагромаджені пенсійні кошти для реалізації політики економічного зростання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у 2013-2014 роках передбачається здійснити такі заходи:

- поетапне підвищення прожиткового мінімуму для основних соціальних груп населення з метою приведення його у 2014 році до фактичного розміру;
- поетапне підвищення посадового окладу (тарифної ставки) працівника першого тарифного розряду Єдиної тарифної сітки з метою приведення його у 2014 році до розміру мінімальної заробітної плати;
- поетапне підвищення розмірів видів державної допомоги з метою приведення доходів малозабезпечених громадян до рівня відповідного прожиткового мінімуму;
- удосконалення порядку призначення та індексації пенсій;
- поетапне підвищення розміру пенсійних виплат для інвалідів війни, дітей війни, членів сімей загиблих та померлих військовослужбовців;
- запровадження нового механізму фінансування соціальних послуг за принципом "гроші ходять за клієнтом";
- збільшення обсягу надання соціальних послуг сім'ям з дітьми;
- підвищення рівня соціального захисту дітей-сиріт;
- поліпшення надання соціальних послуг самотнім пристарілим громадянам, інвалідам усіх категорій, сім'ям з дітьми, дітям-сиротам;
- створення єдиної інформаційно-аналітичної системи обліку та управління

коштами соціальної сфери та впровадження електронних соціальних карток;

- обґрунтоване підвищення рівня мінімальної заробітної плати з урахуванням пропозицій соціальних партнерів;

- підвищення рівня середньої заробітної плати в бюджетній сфері;

- створення законодавчих умов для сприяння зайнятості, детінізації заробітної плати, легалізації незареєстрованих виплат заробітної плати та трудових відносин;

- стимулювання розвитку недержавного пенсійного забезпечення, запровадження програм спільного інвестування.

Отже, реалізація стратегічного курсу на досягнення в Україні європейських стандартів життя має ґрунтуватися насамперед на радикальному підвищенні якості та ефективності надання послуг соціальної сфери, створення та впровадження правових і організаційних умов недопущення зниження рівня життя населення України.

Література

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 5-6. – ст.60. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>

2. Бюджет-2013 не встановлює розмір виплат соціально незахищеним верствам населення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://gazeta.ua/articles/politics>

3. Держбюджет - 2013: прожитковий мінімум. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://zib.com.ua/ua/11579-derzhbyudzhethet_2013_prozhitkoviy_minimum.html

4. Мінімальна пенсія на 2013 рік в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/pensii/484-minimalna-pensya-2013.html>

5. Розмір мінімальної заробітної плати в 2011 - 2013 рр. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://golovbukh.ua/ua/information/show/minimum-wage>